

ทางผ่านน้ำ

สำรวจความสัมพันธ์ซับซ้อนระหว่างธรรมชาติ
แม่น้ำ พื้นดิน มนุษย์ และสิ่งแวดล้อมอย่างลึกซึ้งรอบด้าน

สลิค

ความในใจจากผู้เขียน

สวัสดีครับผู้อ่านที่รักทุกท่าน ผมสลิศครับ

ทุกครั้งที่ได้จับปากกาหรือจordanนิ้วลงบนแป้นพิมพ์ ผมรู้สึกเสมอว่ากำลังสานต่อบทสนทนาที่แสนพิเศษกับทุกท่าน การเขียนสำหรับผมคือวิธีการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก และเรื่องราวจากใจจริง เป็นช่องทางในการเชื่อมโยงและแบ่งปันสิ่งที่ผมค้นพบและรู้สึก

ผมมีความปรารถนาอยู่สองประการใหญ่ๆ ในการเขียน หนึ่งคือการนำพาทุกท่านไปสำรวจโลกอันกว้างใหญ่และน่าค้นหา จุดประกายความสงสัยใคร่รู้เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ รอบตัว ไม่ว่าจะเป็นความลึกซึ้งซับซ้อนของธรรมชาติ หรือความน่าทึ่งขององค์ความรู้ต่างๆ ผมเชื่อว่าการเรียนรู้และการเปิดโลกทัศน์เป็นความสุขอย่างหนึ่ง อีกประการคือการได้สัมผัสกับความรู้สึกอันหลากหลายของความเป็นมนุษย์ ผมอยากสร้างสรรค์เรื่องราวที่สามารถเป็นเพื่อนปลอบประโลมในยามอ่อนล้า เป็นกระจกสะท้อนความรู้สึกภายใน หรือมอบความอบอุ่นและความหวังเล็กๆ น้อยๆ ให้กับหัวใจ

แต่ละเรื่องราวที่ผมเขียนขึ้นจึงเป็นเหมือนการเดินทางส่วนตัวที่ผมอยากชวนทุกคนร่วมทางไปด้วย มันคือการกลั่นกรองประสบการณ์ ความคิด และจินตนาการออกมาเป็นตัวอักษรด้วยความตั้งใจจริง ผมรู้สึกว่าการเขียนจะสมบูรณ์ได้ก็ต่อเมื่อมันได้เข้าไปอยู่ในใจของผู้อ่าน ได้กระตุ้นความคิด หรือสัมผัสความรู้สึกไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

ผมขอขอบคุณจากใจจริงสำหรับการติดตามและทุกการเปิดรับ ทุกครั้งที่ทราบว่าเรื่องราวของผมได้เป็นส่วนหนึ่งในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งของชีวิตใครสักคน นั่นคือกำลังใจที่ยิ่งใหญ่ที่สุดสำหรับคนเขียนอย่างผม และเป็นพลังให้ผมยังคงอยากสร้างสรรค์ผลงานต่อไป

หวังว่าเราจะได้พบกันผ่านตัวอักษรในเรื่องราวต่อไปนะครับ

ด้วยความรักและขอบคุณ

สลิศ

สารบัญ

บทนำ ทางผ่านน้ำ.....	3
บทที่ 1 ธาราต้นดิน.....	4
บทที่ 2 ภูมิประเทศเรียกน้ำ	7
บทที่ 3 มรสุมจุโจม	9
บทที่ 4 มหาสมุทรดูดซับ.....	11
บทที่ 5 เชื้อกันทางน้ำ.....	13
บทที่ 6 พายุลูกใหญ่.....	15
บทที่ 7 ฝนตกเหนือคาบ.....	17
บทที่ 8 น้ำป่าหลาก	19
บทที่ 9 น้ำทะเลหนุน	21
บทที่ 10 คลื่นพังทลาย	23
บทที่ 11 เมืองขวางทางน้ำ.....	25
บทที่ 12 ป่าไรต้น.....	27
บทที่ 13 ถนนปิดทาง.....	29
บทที่ 14 ขยะอุดตัน	31
บทที่ 15 การใช้ที่ดินเปลี่ยน	33
บทที่ 16 อยู่ยารับน้ำ.....	35
บทที่ 17 โคราชจมน้ำ	37
บทที่ 18 เพชรบุรีร้องขอ.....	39
บทที่ 19 หาดใหญ่เรียนรู้	41
บทที่ 20 กรุงเทพฯอ่วม.....	43
บทที่ 21 เศรษฐกิจหยุดชะงัก.....	45
บทที่ 22 สังคมเปราะบาง	47

บทที่ 23 โรคระบาดตามมา.....	49
บทที่ 24 ระบบนิเวศเปลี่ยน.....	51
บทที่ 25 มรดกจมหาย.....	53
บทที่ 26 ผังเมืองปรับใหม่.....	55
บทที่ 27 เทคโนโลยีช่วย.....	57
บทที่ 28 ชาวบ้านร่วมใจ.....	59
บทที่ 29 กฎหมายควบคุม.....	61
บทที่ 30 อนาคตของน้ำ.....	64

บทนำ ทางผ่านน้ำ

น้ำเป็นทรัพยากรพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิต และเป็นปัจจัยขับเคลื่อนระบบนิเวศรวมถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม ในบริบทของประเทศไทย กระแสน้ำมีบทบาทสำคัญในการกำหนดรูปแบบการตั้งถิ่นฐานและวิถีชีวิตของผู้คนมาอย่างยาวนาน

การเดินทางของมวลน้ำเริ่มต้นจากแหล่งกำเนิดบนพื้นที่สูง ไหลผ่านภูมิประเทศที่หลากหลาย ก่อนจะรวมตัวเป็นแม่น้ำสายหลักและไหลออกสู่ทะเล วัฏจักรดังกล่าวถูกควบคุมโดยปัจจัยทางธรรมชาติที่ซับซ้อน เช่น ปริมาณน้ำฝนตามฤดูกาลจากอิทธิพลของลมมรสุม ลักษณะทางธรณีสัณฐานของลุ่มน้ำ และความสามารถในการกักเก็บหรือระบายน้ำของพื้นที่

สถานะของน้ำสามารถเปลี่ยนจากปัจจัยหล่อเลี้ยงไปสู่ภาวะคุกคามได้ เมื่อปริมาณน้ำมีมากเกินไปจนเกินความสามารถในการรองรับของระบบทางน้ำและพื้นที่โดยรอบ ปรากฏการณ์อุทกภัยจึงเกิดขึ้น ซึ่งไม่ได้เป็นผลมาจากปัจจัยทางธรรมชาติเพียงอย่างเดียว

การขยายตัวของสังคมเมืองและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานได้เปลี่ยนแปลงเส้นทางน้ำตามธรรมชาติ สิ่งปลูกสร้างกลายเป็นสิ่งกีดขวางการไหลของน้ำ การลดลงของพื้นที่ป่าไม้ซึ่งทำหน้าที่ดูดซับและชะลอน้ำ ส่งผลให้มวลน้ำไหลบ่าลงสู่พื้นที่ลุ่มต่ำอย่างรวดเร็วและรุนแรงขึ้น การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากพื้นที่เกษตรกรรมเป็นเขตอุตสาหกรรมหรือที่อยู่อาศัย ลดพื้นที่ซับน้ำตามธรรมชาติลงอย่างมีนัยสำคัญ

ผลกระทบจากอุทกภัยครอบคลุมหลายมิติ สร้างความเสียหายต่อทรัพย์สิน พื้นที่การเกษตร และโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยและสุขภาวะของประชาชน รวมถึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อระบบนิเวศในระยะยาว

ความท้าทายสำคัญจึงอยู่ที่การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างสมดุลระหว่างความต้องการใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและการพัฒนากับการป้องกันและบรรเทาความเสียหายจากภัยพิบัติ การทำความเข้าใจพลวัตของน้ำในทุกมิติ ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ คือรากฐานสำคัญในการเผชิญหน้ากับสถานการณ์ที่ซับซ้อนและมีความไม่แน่นอนสูงนี้

บทที่ 1 ธารตื้นดิน

จุดเริ่มต้นของสายน้ำทุกสายในประเทศไทยกำเนิดจากหยาดฝนที่โปรยปรายลงสู่ยอดเขาสูงชัน

ผืนป่าทำหน้าที่เสมือนฟองน้ำธรรมชาติขนาดมหึมา

รากไม้และชั้นดิน ดูดซับปริมาณน้ำฝนส่วนหนึ่งไว้

น้ำที่ดินดูดซับไม่ไหวจะไหลซึมลงสู่ชั้นใต้ดิน

ส่วนที่เหลือจะไหลบ่าไปตามผิวหน้าของแผ่นดิน

กลายเป็นธารน้ำเล็กๆ ที่เรียกว่า **ลำห้วย**

ลำห้วยจำนวนนับไม่ถ้วนไหลรวมกันจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำ

ก่อเกิดเป็นลำธารที่มีขนาดใหญ่ขึ้น

ลำธารเหล่านี้เดินทางผ่านหุบเขาและชอกหิน

กัดเซาะและพัดพาตะกอนขนาดต่างๆ ไปด้วย

เมื่อลำธารหลายสายไหลมาบรรจบกัน

จึงกลายเป็น **แม่น้ำสาขา**

ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบลุ่มน้ำที่ใหญ่ขึ้น

ประเทศไทยแบ่งออกเป็น 25 ลุ่มน้ำหลัก

ประกอบด้วยลุ่มน้ำขนาดใหญ่ เช่น **ลุ่มน้ำเจ้าพระยา** ที่ครอบคลุมพื้นที่ภาคเหนือและภาคกลาง

ลุ่มน้ำโขง ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

และ **ลุ่มน้ำมูล-ชี** ซึ่งเป็นลุ่มน้ำสาขาที่สำคัญ

แม่น้ำแต่ละสายมีเส้นทางการไหลที่กำหนดโดยลักษณะทางภูมิศาสตร์

ไหลจากพื้นที่สูงชันลงสู่ที่ราบและออกสู่ทะเลในที่สุด

พลังของกระแสน้ำมีอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงลักษณะของแผ่นดิน

กระบวนการ **กัดเซาะ** เกิดขึ้นเมื่อน้ำไหลเชี่ยว

โดยเฉพาะบริเวณโค้งน้ำด้านนอก

ทำให้ตลิ่งพังทลายลง

ในขณะเดียวกัน กระบวนการ **ทับถม** จะเกิดขึ้นในบริเวณที่น้ำไหลช้าลง

เช่น บริเวณโค้งน้ำด้านใน

ตะกอนดิน ทราย และกรวดที่ถูกพัดพามาจะตกตะกอนสะสมตัว

ก่อให้เกิดหาดทรายและสันดอนกลางน้ำ

เมื่อแม่น้ำไหลเข้าสู่เขตที่ราบลุ่ม ความเร็วของกระแสน้ำจะลดลงอย่างมาก
ทำให้แม่น้ำไม่สามารถพัดพาตะกอนต่อไปได้
ตะกอนขนาดเล็กจึงตกทับถมกันเป็นบริเวณกว้างสองฝั่งแม่น้ำ
การทับถมที่เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่าเป็นเวลาหลายพันปี
ได้สร้าง **ที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง** ที่มีความอุดมสมบูรณ์สูง
เช่น ที่ราบลุ่มภาคกลางของประเทศไทย
ซึ่งเกิดจากการทับถมของตะกอนจากแม่น้ำปิง วัง ยม และน่าน

แม่น้ำไม่ได้เป็นเพียงทางผ่านของน้ำ
แต่ยังเป็นระบบนิเวศที่มีความซับซ้อน
เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของพืชและสัตว์น้ำนานาชนิด
เป็นเส้นทางอพยพของปลาบางสายพันธุ์เพื่อวางไข่ในแหล่งต้นน้ำ
กระแสน้ำยังทำหน้าที่ลำเลียง **สารอาหารและแร่ธาตุ** จากต้นน้ำ
ไปหล่อเลี้ยงพื้นที่เกษตรกรรมและระบบนิเวศตลอดเส้นทาง

เมื่อแม่น้ำเดินทางมาถึงช่วงปลายทางก่อนออกสู่ทะเล
จะเข้าสู่บริเวณที่เรียกว่า **ปากแม่น้ำ**
ณ จุดนี้ น้ำจืดจากแม่น้ำจะผสมกับน้ำเค็มจากทะเล
เกิดเป็นสภาวะน้ำกร่อย
ความเร็วของกระแสน้ำที่ลดลงจนเกือบหยุดนิ่ง
ทำให้ตะกอนขนาดเล็กที่สุดที่ยังเหลืออยู่ตกตะกอนทับถมกัน
ก่อให้เกิด **ดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ** ซึ่งเป็นแผ่นดินงอกใหม่

ระบบนิเวศบริเวณปากแม่น้ำมีความเปราะบางและมีความสำคัญอย่างยิ่ง
เป็นที่ตั้งของ **ป่าชายเลน** ซึ่งทำหน้าที่เป็นกำแพงธรรมชาติ
ช่วยลดความรุนแรงของคลื่นลม
และเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อนที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ
ความสมดุลระหว่างปริมาณน้ำจืดที่ไหลลงมากับน้ำทะเลที่หนุนขึ้นไป
เป็นปัจจัยสำคัญที่ควบคุมความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่นี้
ความสัมพันธ์ระหว่างผืนดิน แม่น้ำ และทะเลจึงเป็นหนึ่งเดียวกัน
การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ณ จุดใดจุดหนึ่งของระบบลุ่มน้ำ

ย่อมส่งผลกระทบต่อเนื่องไปยังส่วนอื่นๆ

การตัดไม้ทำลายป่าบนภูเขาดันน้ำ

ส่งผลให้ปริมาณตะกอนในแม่น้ำเพิ่มสูงขึ้น

ทำให้แม่น้ำตื้นเขินและเพิ่มความเสี่ยงน้ำท่วมในพื้นที่ท้ายน้ำ

วิถีธรรมชาติของสายน้ำคือการเดินทางที่เชื่อมโยงทุกสรรพสิ่งเข้าไว้ด้วยกันอย่างแยกไม่ออก

บทที่ 2 ภูมิประเทศเรือกน้ำ

สภาพทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยเป็นตัวกำหนดชะตากรรมของมวลน้ำอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ลักษณะทางกายภาพของแผ่นดิน ทั้งความสูงต่ำ ความลาดชัน และทิศทางการวางตัวของเทือกเขา คือปัจจัยหลักที่ควบคุมทิศทางการไหล ความเร็ว และการสะสมตัวของน้ำในแต่ละภูมิภาค โครงสร้างทางภูมิประเทศเปรียบเสมือนพิมพ์เขียวที่น้ำต้องไหลไปตามเส้นทางที่ถูกขีดไว้แล้ว

ภาคเหนือมีลักษณะเป็น **เทือกเขาสูงสลับซับซ้อน** ทำหน้าที่เป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญของประเทศ เมื่อฝนตกลงมา ความลาดชันของพื้นที่ภูเขาทำให้เกิดการไหลบ่าของน้ำอย่างรวดเร็วและรุนแรง มวลน้ำมหาศาลจะถูกรวบรวมลงสู่หุบเขาและร่องน้ำขนาดเล็ก ก่อนจะไหลรวมกันเป็นแม่น้ำสายหลักสี่สาย ได้แก่ ปิง วัง ยม และน่าน พลังงานของน้ำที่ไหลจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำนี้มีศักยภาพในการสร้างความเสียหายสูง และเป็นจุดเริ่มต้นของมวลน้ำก้อนใหญ่ที่จะเดินทางต่อไปยังพื้นที่ตอนล่างของประเทศ

ในทางตรงกันข้าม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีลักษณะเป็นที่ราบสูงขนาดใหญ่ที่เรียกว่า **แอ่งโคราช** ซึ่งมีขอบสูงชันทางทิศตะวันตกและทิศใต้ แต่ค่อยๆ ลาดเอียงลงไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้สู่แม่น้ำโขง ลักษณะภูมิประเทศเช่นนี้ทำให้การระบายน้ำเป็นไปอย่างเชื่องช้า เมื่อเกิดฝนตกหนัก น้ำจะแผ่กระจายเป็นวงกว้างและท่วมขังเป็นเวลานานในพื้นที่ลุ่มต่ำ โดยเฉพาะในลุ่มน้ำชีและลุ่มน้ำมูลซึ่งเป็นพื้นที่รองรับน้ำหลักของภูมิภาคนี้

ภาคกลางคือ **ที่ราบลุ่มแม่น้ำขนาดใหญ่** ที่เกิดจากการทับถมของตะกอน มีลักษณะเป็นแอ่งกระทะที่มีความลาดชันน้อยมาก พื้นที่นี้ทำหน้าที่เป็นอ่างเก็บน้ำธรรมชาติขนาดมหึมาที่รองรับมวลน้ำซึ่งไหลมาจากภาคเหนือทั้งหมด แม่น้ำเจ้าพระยาที่ไหลผ่านกลางที่ราบนี้จะลดความเร็วลงอย่างมาก ทำให้น้ำเอ่อล้นตลิ่งและแผ่ขยายออกไปท่วมพื้นที่เกษตรกรรมและที่อยู่อาศัยโดยรอบ ลักษณะทางภูมิศาสตร์นี้เองที่ทำให้ที่ราบภาคกลางเป็นพื้นที่เสี่ยงต่อน้ำท่วมซ้ำซากมาตั้งแต่อดีต

สำหรับภาคใต้ซึ่งมีลักษณะเป็นคาบสมุทรขนานยาว มีเทือกเขาตะนาวศรีและเทือกเขาสันกาลาศรีเป็นแกนกลาง แบ่งพื้นที่ออกเป็นสองฝั่งคือฝั่งอ่าวไทยและฝั่งอันดามัน แม่น้ำในภาคใต้ส่วนใหญ่เป็นแม่น้ำสายสั้นๆ ที่มีต้นกำเนิดบนภูเขาและไหลลงสู่ทะเลอย่างรวดเร็ว เมื่อได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมที่พัดพาฝนตกหนักมาให้ ภูมิประเทศที่ลาดชันจึงส่งผลให้เกิดน้ำท่วมฉับพลันและน้ำป่าไหลหลากในพื้นที่เชิงเขาและที่ราบชายฝั่งได้อย่างรวดเร็ว

นอกเหนือจากลักษณะภูมิประเทศหลักแล้ว **เส้นทางน้ำโบราณ**
ซึ่งเป็นร่องรอยของทางน้ำเดิมที่อาจมองไม่เห็นแล้วในปัจจุบัน
ยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการไหลของน้ำในช่วงอุทกภัย
พื้นที่เหล่านี้แม้จะถูกถมหรือเปลี่ยนแปลงสภาพไปเพื่อการพัฒนาเมือง
แต่โดยธรรมชาติแล้วยังคงเป็นพื้นที่ต่ำที่น้ำจะพยายามไหลกลับไปหาเส้นทางเดิมเสมอ
การก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างที่ขวางกั้นเส้นทางน้ำเหล่านี้จึงมักเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมขังในพื้นที่ที่
ไม่เคยประสบปัญหามาก่อน

ความเชื่อมโยงของภูมิประเทศแต่ละส่วนก่อให้เกิดภาพรวมของพลวัตอุทกภัยในระดับประเทศ
มวลน้ำจากเทือกเขาทางตอนเหนือไหลบ่าลงมาสะสมตัวในที่ราบลุ่มภาคกลางซึ่งระบายน้ำได้ช้า
ขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเผชิญกับปัญหาน้ำท่วมขังเป็นบริเวณกว้าง
ส่วนภาคใต้ต้องรับมือกับน้ำหลากที่มาเร็วและรุนแรง
การทำความเข้าใจโครงสร้างทางกายภาพของแผ่นดินจึงเป็นรากฐานที่ขาดไม่ได้ในการวิเคราะห์และวางแผนเพื่อ
รับมือกับความท้าทายจากน้ำในทุกมิติ

SAMPLE VERSION

This is a sample version containing only the first few pages.
Please purchase the full version to access all content.